

Kloge kvadratmeter

Skab kloge og demokratiske kvadratmeter sammen, lyder opfordringen i ny bog. Forfatterne opfordrer ungdomsskolerne til at deltage

Af Christine Antorini, tidl. børne- og undervisningsminister
og Gitte Andersen, SIGNAL, Global Head of Workspace Management and Design

Nogle af de stærkeste fællesskabsbærende bygninger og rum i vores velfærdssamfund er læringsmiljøerne for børn og unge. Og det er vel at mærke en forståelse af rum, der rækker langt ud over de fysiske kvadratmeter. Det handler også om at skabe rammer for samarbejder på tværs mellem institutioner, foreninger, kultur, håndværk og design.

Derfor hænger fejringen af Ungdomsskolens 75 års jubilæum tæt sammen med en lang tradition for demokratisk arkitektur og demokratisk dannelse, hvor rummets potentiale som "den tredje pædagog" slet ikke kan overvurderes. Vores velfærdssamfund har også her betydet enormt for vores opfattelse af fællesskabets huse og det sociale rum.

At uddanne og danne

Ungdomsskolens særkende er både at kitte fritidspædagogik og uddannelse sammen i et pædagogisk laboratorium for meget forskellige unge. Eller sagt let omskrevet fra flere uddannelseslovgivninger: At uddanne og danne unge til at blive så dygtige som muligt – i ordets bredeste forstand – uanset deres sociale baggrund. Åben skole og forpligtende samarbejder mellem folkeskolerne, foreningslivet og ungdomsskolen har givet fornyede muligheder for at arbejde med rummet som forandringsagent for stærke fællesskaber og demokratiske læringsmiljøer. Et er idealerne, noget andet virkelighed. Lad os først se på de enkelte institutioners fysiske rum, før vi ser på guldet i nabolaget.

Sambrug

Nogle skoler er bygget i 1960'erne med lange brede gange og mellemrum, der ikke rigtigt bruges til noget. Andre er endnu ældre byskoler i flere etager, smalle gange og små klasselokaler på rad og række. Og så er der en vedvarende forudsætning om, at der ikke er budget til at bygge nyt eller renovere stort. Derfor er rummets potentiale til læring ofte gledet i baggrunden i diskussionerne om udvikling af endnu bedre læringsmiljøer til alle børn og unge. Men der er masser af muligheder for at gentænke rum og læring og videreudvikle demokratiske rum. Også i eksisterende byggeri. Ved at tænke i kloge kvadratmeter, hvor sambrug og samarbejde både inde og ude og på tværs af institutioner og lokalsamfund, er der masser af skjulte

kvadratmeter til at styrke fællesskaber til børn og unge, så de udvikler sig til livsduelige medborgere – uanset social baggrund – til fremtidens samfund.

Skjulte rum-ressourcer

Mange er godt i gang med at udvikle skolens rum. Men systematiske indsamling af data på den enkelte skole eller på tværs af institutioner i et område viser altid skjulte ressourcer til bedre læring. Kloge kvadratmeter er en mulighedsdagsorden for rum, adfærd, læring og trivsel ved at give enkle metoder til at afdække og omsætte de mange skjulte rum-ressourcer, der venter på at blive aktiveret.

Allerede fra i morgen

Det handler faktisk sjældent om, at den eneste mulighed er at bygge nyt, hvis vi skal skabe forbedringer. Oftest handler det om at bruge de rum og kvadratmeter klogere, som vi allerede har, og deles om ressourcerne på tværs. Og skulle man være så heldig at få penge til nyt, så er det også her relevant at udfordre adfærden, så der bygges klogt – og ikke for stort eller for meget – på baggrund af data. Fremtiden skal være bæredygtig både økonomisk, miljømæssig og socialt. Utroligt meget kan lade sig gøre billigere og bedre uden at skulle bygge helt nyt.

Bruges halvdelen af tiden

Lad os se på et par enkelte illustrative eksempler på den enorme ressourcefuldhed, der kunne udnyttes langt bedre: I gennemsnit står en skoles rum tomme ca. 50 % af tidsrummet 08.00-14.00. Efter kl. 14.00 falder udnyttelsesgraden endnu mere. Fællesarealer står tomme 70 % af tiden. Basislokaler fx et klasselokale står ledige 40 % af tiden. Det mest benyttede areal er der, hvor biblioteket eller det pædagogiske læringscenter er. Det benyttes i gennemsnit 63 % af tiden.

Særlige arealer til administrative arbejdspladser står ledige 57 % af tiden.

På erhvervsskoler er det stort set samme mønster: Ca. 50 % af arealerne står tomme i tidsrummet 08.00-14.00. Der er næsten tomt efter kl. 14, på fredage allerede efter kl. 12, og i weekenderne står alt tomt hen. Allerede her ligger der et stort potentiale i at samarbejde om brug af rum og faciliteter på tværs af skoler fx til linjer eller valgfag. Mange steder står faglokalerne tomme store dele af dagen – netop de lokaler, der er skolens dyreste rum, og som har faciliteter til at arbejde innovativt med modeller, prototyper, eksperimenterende undervisning og materialer.

Fra faglokaler til Labs

I gennemsnit bruges de dyreste faglokaler på folkeskolerne kun 20- 35 % af tiden mellem kl 8-14. De er også stationære. Men der er masser af muligheder for at etablere mobile og dermed fleksible FabLab, InnovationsLab, MadLab – eller slet og ret Håndværk & Design for at tage en af folkeskolens fornyede fag. Og de kan rykkes udenfor på de mange små arealer, der ofte står ubenyttet hen og som en kortlægning af udearealerne kan lære alle "at se" – og omsætte til et udekøkken, udelaboratorium eller udeværksted. På den måde kan teori og praksis kombineres mere enkelt og integreres bedre. Mere og bedre for mindre.

Guld, der venter

Data om de mange ledige rum-ressourcer hen over en skoledag – for slet ikke at tale om eftermiddag og aften – skal holdes op imod, at vi drifter disse bygninger døgnet rundt. Både rum i brug og dem, der ikke anvendes, og begge kræver vedligeholdelse over tid. Kunne vi derfor ved samarbejde og sambrug anvende de ressourcer, vi allerede har adgang til, på en bedre måde? Og kunne vi med afsæt i vores visioner og strategier for udvikling af institutionerne give os selv meget bedre muligheder?

Og der er endnu mere guld, der venter på at blive samlet op, hvis vi fx tænker, at det er vigtigere at have adgang til ressourcerne, når vi har behovet, end selv at eje rum og udstyr døgnet rundt. Vi kunne se på mulighederne for at samarbejde på tværs af uddannelsesinstitutioner, og mellem ungdomsskoler og lokale ressourcer lige fra virksomheder til kulturliv og foreninger. Vi kan aktivere "guldet i nabolaget", sådan som stadig flere arbejder med som del af den åbne skole, men hvor der stadig er masser af muligheder for fornyede læringsfællesskaber på tværs.

Bedre læringsmiljøer

Udvider vi derudover læringsrummet til det virtuelle rum uafhængigt af tid, sted og mursten, åbner der sig igen et nyt globalt univers af læringsmuligheder for fremmedsprog, kultur, samfundsfag og digital dannelse i praksis. Ved at kortlægge data for hvordan vi i praksis reelt bruger vores rum og m², bliver potentialet for ny brug af rum, tid og ressourcefuldhed i lokalsamfund forhåbentlig synligt for alle. Data – brugt klogt – er den lige vej til meget bedre læringsmiljøer for færre penge. Det kan lyde knastørt og djøf-agtigt, men mange visioner kan realiseres, hvis man arbejder med data som fundament for en vision om fornyede demokratiske læringsmiljøer.

KORT OM KLOGE KVADRATMETER

KLOGE KVADRATMETER – Skjulte ressourcer til bedre læringsmiljøer og det tilhørende digitale projekt-værktøj er en Gør-Det-Sammen-Bog skrevet af Christine Antorini, tidl. børne- og undervisningsminister og Gitte Andersen, SIGNAL, Global Head of Workspace Management and Design og er udkommet på Forlaget Praxis. Inspiration til bogen stammer fra Ny Nordisk Skole og fra summen af data fra mange kortlægninger af rumressourcer, læring og adfærd i daginstitutioner, grundskolen og ungdomsuddannelser. Stadig flere institutioner er begyndt at arbejde med rummet som forandringsagent for at forbedre læringsmiljøer i forlængelse af bl.a. folkeskolereformen og erhvervsuddannelsesreformen. Men der er stadig masser af ressourcefuldhed, der kan omsættes til kloge kvadratmeter til gavn for børn og unge. Bogen er støttet af Realdania og Fonden Danish Society for Education and Business. Skolelederforeningen, Danske Erhvervsskoler og –gymnasier samt KL er netværkspartnere.